

נקודה למחשבה

מחשבה אקטואלית
מפרשת השבוע

פרשת חוקת

מה השתנה בין אז להיום? מדוע בתחילת דרכם במדבר הדרך הנכונה היתה להכות, וכעת זה הפך להיות אסור ולא נכון?

מבארים חכמינו זכרונם לברכה במדרש: **ודברתם אל הסלע. והכיתם לא נאמר... כשהנער קטן רבו מכהו ומלמדו. כיון**

שהגדיל, בדבור הוא מיסרו. כך אמר הקב"ה למשה כשהיה סלע זה קטן הכית אותו שנאמר 'והכית בצור'. אבל עכשיו 'ודברתם אל הסלע'. שנה עליו פרק אחד והוא מוציא מים מן הסלע (ילקוט שמעוני, כ, רמז תשכג).

כלום הסלע גדל? מבין? הופך להיות חכם יותר? ודאי שלא

ודברים אלו, כמובן, מופלאים. כלום הסלע גדל? מבין? הופך להיות חכם יותר? ודאי שלא. אם כן, מהו ההבדל בין זמן חי-הסלע?

ברור, וכך מבארים חלק מן המפרשים, בהם היכלי יקרי ועוד, שדברי מדרש אלו מתייחסים לצורת ההנהגה עם כלל-ישראל.

בתחילה, בצעירותם, היה מקום להתנהל עמם בשבט חובלים, בהכאה. אך כיום, לאחר שגדלו ובגרו, אין כבר טעם להתנהלות-כוחנית. מכות כבר לא יביאו תועלת. כעת, כאשר הם בוגרים יותר ומבינים יותר, צריך לדעת לדבר. להסביר.

'שנה עליו פרק אחד - והוא מוציא מים מהסלע'.

את חוסר התועלת בהכאה מראה הסלע עצמו בתגובתו לפעולותיו של משה.

לחיות כמו שצריך!

פרשת השבוע מעמידה אותנו בפני התמודדות מורכבת.

לימוד מחטאו של משה רבינו.

ההתמודדות היא מורכבת עד מאוד. מחד, אין לנו קצה השגה בדרכיו ובפעולותיו של גדול הנביאים. על אחת כמה וכמה שאין לנו יכולת להבין את עדינות חטאו וסיבת התביעה.

מאידיך, הדברים נכתבו לדורות על-מנת שאנו נפיק

מהם לקחים, ונשכיל לקבל תובנות ומחשבות לחיינו אנו. כך שברור שחייבים אנו להידרש לסוגיה זו, במלא הזהירות הנדרשת, בעקבותיהם של חכמינו זכרונם לברכה, ומפרשי המקרא.

קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעידם: וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעידם: ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם: (במדבר, כ, ח-יב).

החטא היה, על פי פשוטו, שמשה היכה את הסלע במקום לדבר עליו.

אמנם, אם נחזור לעבר, על פי המתואר בפרשת בשלח, נגלה כי זו אינה הפעם הראשונה בה צווה משה להוציא מים מן הסלע. אך לעומת המקרה הנלמד בפרשת השבוע, אז צווה משה בפירוש להכות את הסלע על מנת להוציא ממנו מים.

אמר דבר קשה מזה? שאמר 'הצאן ובקד
ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף
להם ומצא להם'

אף שם אין אמנה, והיא גדולה מזו! מפני מה לא גזר
עליו שם?

אין זו הפעם הראשונה בה נראה –שוב כביכול–
ביטוי של חוסר אמונה מסוים אצל משה. מדוע כאן דווקא
מגיע העונש?

למה הדבר דומה? למלך שהיה לו אוהב והיה מגיס
בינו לבין המלך בדברים קשים ולא הקפיד המלך עליו
לימים עמד והגיס במעמד לגיונות גזר עליו מיתה אף כך
אמר לו הקב"ה למשה הראשונה שעשית ביני לבינך
עכשיו כנגד הרבים אי אפשר שנאמר להקדישני לעיני בני
ישראל (מדרש רבה יט-י).

יש הבדל גדול בין דברים הנעשים בצנעה, בין
האדם לקונו, לבין הדוגמא האישית שנתפסת בעיני
המתבוננים. האחריות המוטלת על כתפי אדם המהווה
מודל לחיקוי היא גדולה לאין ערוך.

דבר שנעשה בפומבי, גם אם יש לו הסברים –אולי
אפילו מוצדקים– אם הוא נעשה בפני אנשים שאינם יורדים
לעומקם של דברים, עלול להביא לתקלה גדולה מאוד.
תקלה, שמחייבת טיפול מיידי.

כך מבאר הרמב"ם בשמונת פרקיו את התביעה
שהיתה על משה: דקדק עליו השם יתברך, שיהיה אדם
כמוהו כועס לפני עדת ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס,
וכיוצא בזה, כדין האיש ההוא הוא חלל השם יתברך, מפני
שמתנועותיו ומדבריו כולם למדים, והיו מקוים להגיע בהם
אל הצלחת העולם הזה והעולם הבא, ואיך יראה בו הכעס
והוא מפעולות הרע, כמו שבארנו, ולא יבא כי אם מתכונות
רעות מתכונות הנפש (פרק ד).

מתנועותיו ומדבריו כולם לומדים.

לאחר הכאה אחת יוצאים רק כמה טיפות של מים.
המענה נראה כמו אותו ילד נזוף שמגיב באופן מאולץ,
עושה טובה. רק לאחר שהסלע ימבין שאם הוא לא ישתף
פעולה המכות לא ייפסקו הוא מוציא מים בשפע.

אך זה לא מגיע מהבנה, מרצון לשיתוף פעולה.
בדיוק כמו ילד שמוכרח לעשות פעולה מסוימת, זה נעשה
מתוך ענין אישי, לעשות מה שצריך בשביל שהמכות
ייפסקו, אך ללא הפנמה ורצון לעשות טוב.

עד היום הנהיג אותם משה בדרך בה היה עליהם
לפסוע בהתחלה. בקושי, בהתחנכות התחלתית. אך כיום,
כאשר בני-ישראל עומדים בפני הכניסה לארץ ישראל,
הגישה משתנית.

ארץ ישראל היא המקום בו עם ישראל קובע את
מושבו. כאן העם צריך כבר לדעת להתנהג כראוי מתוך
רצון אישי ומתוך מוטיבציה פנימית. לא ניתן להגיע למצב
אידיאלי זה באמצעות שבט חובלים. המנהיג של העם
בישראל צריך לדעת לדבר, להסביר.

משה שגה –כביכול– בגישתו אל העם, שוב אינו
יכול להמשיך וללוות אותם בדרכם החדשה. ההנהגה
שהתאימה עד היום, כבר לא מתאימה.

המסר הזה מהדהד אלינו. לעולם לא נצליח לשכנע
מישהו אחר מתוך כעס או מתוך ניסיון לכפות את דעתנו.
גם אם נגיע לתוצאה בה הפעולות שביקשנו נעשו, לעולם
לא נצליח לרוותם אל הלב של הסובבים אותנו אם לא נפנה
ישירות אל ליבם. בנועם, בשיח ובדיבור מלב אל לב.

•

בפרשה זו מסתרת תובנה חינוכית נוספת,
חשובה לא פחות.

כאשר מודיע השי"ת למשה ולאהרן את העונש,
ההסבר שמתלווה הוא "ען לא האמתם ב". חז"ל
במדרש מעמידים תמיהה נפלאה: 'וכי לא

רוצים להעיר? להאיר? | אתר 'נקודה למחשבה • הגות ומחשבה יהודית'
מוזמנים לפנות בטלפון: 054-849-6992 | nekudalemachshava.co.il

מעוניינים לקבל 'נקודה למחשבה' בכל שבוע למייל? כתבו לכתובת moshe.oppen@gmail.com

האחריות שלנו גדולה ומחייבת. גם
דברים שיכולים להיות מוסברים והגיוניים, אם
הם עלולים להביא מישהו למסקנות מוטעות, עלינו
להישמר מהם לחלוטין!

גם אם ישנה הצדקה לכעס כאן, גם אם יש
הסברים נכונים, כיון שאנשים לומדים ממנו, אי אפשר
לעשות בפניהם דברים שעלולים להתפרש בצורה לא
נכונה.

וגישה זו נכונה לגבי כל אחד ואחד מאיתנו. כולנו
משמשים, היכן-שהוא, כמודל ודוגמה לאי-מי-שהוא.

שאלות למחשבה:

כיצד יש להנחיל ערכים לדור הבא?

מה נימנע מלעשות כשנדע שאנו

מהווים דוגמה אישית?

אלו מעשים, לדעתכם, הופכים

אנשים לטובים יותר?